

Praznovszky Mihály

Egy élet a közművelődés és a művészet szolgálatában

Az emlékkönyv szabálytalan műfajú alkotás. Rendszerint kiadják azok tiszteletére is, akik életük valamely nagy évszámához értek el, s életművük kívánatossá teszi a kortársak, barátok illetően tisztelgését. Általában ki-kí hozza a saját tanulmányát, amely némileg illeszkedik az ünnepelt kutatási területéhez. Van az a megemlékezés, amikor az illető tanulmányai szerepelnek a kötetben s ahhoz csatolva egy pár baráti sor, személyesre hangolva. S van az elhunytá váló emlékező kötet, amelyben minden így együtt van.

Vajon melyik sorba illesszük a Kerekes Lászlónak szánt könyvünket? Igaz, hogy „papíron” az elhunytak közé kell sorolnunk, de valóban az élők között tartjuk számon. Nemcsak azért, mert a könyvben megannyi barát, pályatárs, szakmabeli kolléga mondja el róla személyes kapcsolatuk értékein túl mindazt, amit köszönhet barátságuknak, hanem azért is, mert amit létrehozott, olyan része a magyar művelődésnek, amely egyszerűen élővé teszi személyiségét.

Művelődést irtunk, mert amúgy nehezen határolható körül mindaz, ami Kerekes László nevéhez fűződik. Eleve több tájegység mondhatja magáénak. Nemcsak a születés jogán (ebben tán Nógrádnak van némi előnye), hanem a végzett szakmai pályafutása miatt is. Itt Budapest járna az élen, de Zánka is joggal sorakozik fel ezek közé, és ott van maga Dabas is. Nem túl nagy a kör, de nagy az életmű, amely

mögül kicsúszott a kor. A jelenlegi Magyarország nem illeszthető Kerekes László életműve köré. Mert mindaz, amire ő szavakkal és szavak nélkül felesküdt, már nincs többé. Hogy ez mekkora veszteség, ez a *nincs*, azt majd a következő nemzedék fogja a saját bőrén érezni.

Pedig a dolog nagyon egyszerű. Kerekes Lászlónak hite volt. Egy egyszerűen megfogalmazható hit: a művelődés és a műveltség erejébe, szükségességébe, tisztességébe, jelent s jövőt formáló képességébe vetett hit. Hogy amit csinál, szervez, rendez, alkot, megvalósít, arra szükség van. Szüksége van egy okosodó, építkező nemzetnek, az önmaga értékeit megfogalmazó magyar valóságnak. Buta emberekkel nem lehet jövőt építeni, mondta, s mondták vele együtt a pályatársak. S akkor tán a nemzet nagy része is ezen a véleményen volt. Most már csak a kisebbség mondja ezt, de az is félve, mert magára maradt e korszerűtlen véleményével. Nemrégén voltam egy magyar íróra való emlékezésen, aki már éltében palóc írónak nevezte magát. Solymár Józsefnek hívják, s ott éreztem azt, hogy hiába szövegek szép szavakkal róla, ha az utókor nem akarja olvasni. Főleg ha nem adják ki újra és újra a könyveit. Mikszáthnak is hasonló volt a véleménye a halhatatlanságról, amely az írónál elsősorban az őt olvasók létezésében fogható meg.

Valahogy így vagyunk, így kell lennünk Kerekes Lászlóval is. S ebbe most nem keve-

rek ideológiát, társadalmilag megfogalmazott elkötelezettséget (ami nála amúgy is csak a munkára, a hivatásra vonatkozott). Mert ugyan nem zárhatta ki magát a kor ideologikus jelszavaitól és előírásaitól, de hát ki tehetette azt meg? De a megrendezett kiállítások léte, plakátjai látványa, a konferenciák rendje, a filmklubok működése, a színházi évadok valósága mind azt az értékszemléletű munkát igazolják, amelyet nem lehetett központi bizottsági határozattal előírni. Vagy tudta ezt az ember kikerülni, vagy nem. Ha tudta, jól csinálta. De ugyan így volt azzal is, amikor mindezt meg kellett az elmélet szintjén fogalmazni a hivatal packázásai ellenében. Azt is csak úgy tudhatta, hogy évtizedes kipróbált gyakorlat volt mögötte. Sok-sok eredménnyel s persze kudarccal is. Mert azért akkor is meg kellett küzdeni minden nézőért, olvasóért, múzeumlátogatóért, el kellett fogadtatni, hogy mi a jó film s mi nem, hogy a színház nemcsak bohózatokból áll, s az Aranykönyvtár köteteit, amelyekben a magyar irodalom klasszikusai sorakoztak, csak el kellett adni.

Így most aztán kérdezhetjük: hol vannak ezek az emberek, közösségek, akikre Kerekes László feltette az életét? Hol vannak a fiatalok, akiknek az iskolában kapott, s tovább építendő alapismeretekkel kellene ezekhez az értékekhez viszonyulniuk? Hol vannak az olvasók, hová lettek a tudásbiztonságával és felépített rendszerével, hová lettek a mozik a magyar településekről, hová lett az értékes európai film a műsorokból, miért nincs színház, s ha van, miért játszik többségében csak bővít? Mert arra van közönség? S hol van a közönség, az olvasók? A Passuth Lászlót 200 ezres példányban megvásárló magyar olvasó? Ha most egy kortárs magyar próza 4000 példányban fogy el, az már totális siker, mondja a szerző. Mert, hogy ezek szerint *nem* fogy el ennyi példányban, s

ezt nemcsak a pályakezdő, a megjelenés mindenkori gondjaival küzdő, mindig új irodalom alkotói tartják így. Madáchnak lenne igaz a tudósnak a falanszterből, aki szerint az értékek helyett egyetlen életelv lehet e népbe egységet: a közös cél, amely ma lelkesít a „*megélhetés*”.

Nos, ebben a világban, azaz a másikban kell keresnünk Kerekes László értékelvű létezésének dokumentumait. Meg ebben a könyvben, amelynek a képanyagát is szíves figyelmébe ajánlom mindenkinek. (A bibliográfiával, katalógusokkal és a dokumentációval együtt.) Mert ebből látszik, személyében ki hiányzik ma a magyar kultúrából. Kik vagyunk mi, és egyre kevesebben. S ne vádoljon senki (ámbár nyugodtan megteheti) nosztalgiával, vagy a régi idők visszasírásával. Mert Kerekes László pályakezdő korában sem nézett vissza a múltba soha, onnan hozni értékeket. Pedig megtehetné volna, akár családi alapon is, hiszen ilyen értékelvű famíliához tartozott. Pontosán tudta, hogy mindig újat kell teremteni. Fel kell használni mindazt, amit lehet, s el kell utasítani mindazt, ami értéktelen. Ne a politika mondja meg, ki a jó író, hanem maga a mű döntsön. Meg kell tanulni az újat, érteni kell a modernt, meg kell küzdeni az új művészet befogadásáért. De még egy új prózanyelvű vagy versvilágú jó mű elolvasása is energiákat követel. Egy szép, izgalmas plakát jelrendszerének a megértését is tanulás előzi meg. Egy modern film formanyelvének a felfogása sem kis feladat.

Kerekes László e feladat vállalására esküdött fel annak idején. Hogy mindig a nehezt kell választani. Abban is, amit ő, mint művész alkot, s abban is, amit nekünk szervez, s abban is, amit a művelődés korszerű feladatainak megfogalmazott. Pedig ebben az utóbbi esetben tudta, hogy gyorsan avuló elméletek rendszerében kell tisztán látni, s tán-egy-két lépéssel a

lehetséges változások előtt járni. Azért arra ő sem számíthatott, hogy most már se fürdővíz, se gyermek. Pedig bizonyára lennének erre a helyzetre is ötletei. Mert ami nagy erénye volt mindig: megtalálta az utat az ötlettől a megvalósításig. Kezdetben úgy, hogy mindezt ő maga járta végig, később úgy, hogy járható utat alakított ki a szakma művelői számára. S nem fogta másra a súlyos mulasztásokat, miként most sem tenné, hogy a modernizáció a felelős mindenért. Felelős az ember, most éppen mi magunk.

Mindez elolvasható ebben a könyvben, amely könyv műfaji meghatározása elől elveszem az *emlékkönyv* jelzőt. Ez *Kerekes László könyve*. Olyan személyiségé, akiről úgy vallanak a pályatársak, barátok, hogy az messze túlnyúlik az ilyenkor kötelező tisztelettel teli hangon. Az egyéniség jelenik meg a sorok olvastán, maga az ember, az „*egyedüli példány*”, akit a sors kegyelméből mi jól ismerhettünk, aki a barátunk, munkatársunk volt, s akit Kerekes László néven őriz meg a magyar kulturális szakma és közélet emlékezete.

(*Kerekes László könyve*. Szerkesztette: Tapodi Katalin. Galéria Alapítvány, Dabas, 2015. ISBN 978-963-12-2214-2. A fent közölt cikket a kötetből vettük át (11–15. o.), amely megrendelhető: Tapodi Katalin – tapodi55@gmail.com)

Ereklyetartó, 18. század